

MITOLOGIA

Tal com he comentat en l'apartat d'astronomia, els noms de les constel·lacions estan molt lligades a la mitologia, sobretot a la grega. Tot seguit us incloc tot un seguit de resums sobre personatges mitològics que us poden ser útils si voleu treballar aquesta qüestió amb l'alumnat. Fins i tot poden buscar els que estan relacionats entre ells i escenificar els mites fent-se el guió ells mateixos.

PERSEU

Era fill de Dànae i Zeus. Per una estranya profecia va ser llençat al mar. Salvat de morir afogat, va arribar a l'illa de Sèrifs, el rei de la qual li va ordenar de matar a Medusa, una de les tres Gòrgones. Medusa convertia en pedra a qualsevol que la mirés. Perseu va demanar consell a Atenea perquè li digués com s'ho podia fer per a evitar ser convertit en pedra. Aleshores, Atenea li va proporcionar un escut molt polit i li va dir que el fes servir de mirall, d'aquesta manera no hauria de mirar directament a Medusa. Així ho va fer i va aconseguir de tallar el cap a Medusa; de la sang de Medusa en va sortir Pegàs, el cavall alat. Més tard va utilitzar el cap de Medusa per vèncer el monstre Cetus abans que ataqués Andròmeda.

CEFEU

Rei d'Etiòpia, casat amb Cassiopea. Tots dos varen tenir una filla: Andròmeda. Quan el seu regne va ser assolat pel monstre Cetus va demanar consell a un oracle i li va comunicar que l'única manera de calmar Cetus era oferir-li en sacrifici la seva filla Andròmeda.

CASSIOPEA

Casada amb Cefeu i mare d'Andròmeda va gosar presumir de que la seva bellesa era superior a la de les nimfes del mar. Quan se'n varen assabentar, varen demanar a Posidó que castigués a la presumida Cassiopea. Aleshores, el déu del mar va enviar el monstre marí Cetus perquè assolés les costes d'Etiòpia. Segons l'oracle, l'única forma d'aturar al monstre era oferir-li Andròmeda en sacrifici. Salvada per Perseu, quan es varen voler casar Cassiopea s'hi va oposar. Aleshores, Perseu la va convertir en pedra utilitzant el cap de Medusa. Neptú va posar Cassiopea al cel en forma de constel·lació, però, per humiliar-la, va fer les disposicions necessàries perquè pengi cap per avall en algunes èpoques de l'any.

ZEUS

El déu del cel segons la mitologia grega. Casat amb Hera, va tenir multitud d'amants deesses i multitud d'amants humanes. Els fills que va tenir amb les deesses varen ser déus i els que va tenir amb les humanes, varen ser semidéus o herois. Sovint es disfressava per a poder "lligar". Per exemple: es va disfressar de brau blanc per a acostar-se a Europa; ella el va acaronar i, finalment, s'hi va seure al damunt. Zeus va aprofitar aquest fet per raptar-la i dur-la a Creta. Allí li va revelar la seva identitat i varen tenir tres fills: Minos, Sarpedó i Radamant. Una altra vegada també es va disfressar de cigne per poder seduir a Leda. Algunes d'aquestes disfresses les va posar al cel en agraïment al servei que li havien fet. També són famoses les seves venjances, com la de Licaon, Prometeu, Asclepi o Belerofont.

ANDRÒMEDA

Filla de Cassiopea i Cefeu va ser la víctima que es va oferir al monstre marí Cetus per salvar Etiòpia. Quan estava encadenada a una roca esperant el seu tràgic destí, va aparèixer Perseu que va ensenyar el cap de Medusa a Cetus i el va convertir en pedra. Andròmeda es va casar amb Perseu.

LEDA

Esposa de Tíndar, rei d'Esparta. Zeus es va enamorar d'ella i, com que no li feia cas, es va disfressar de cigne per a poder-la seduir. així va ser com Zeus ho va aconseguir i per això, en agraïment, va posar el cigne al firmament. Per evitar que Tíndar s'adonés del que havia fet, Leda també va estar amb ell aquella nit. El fet és que va engendrar dues parelles de bessons: Pòl·lux i Helena, fills de Zeus; Càstor i Clitemnestra fills de Tíndar.

MEDUSA

Era la tercera de les Gòrgones i la única mortal. Eren filles de Forcis i Gaia, i netes de Ponto, déu marí nascut de la Terra sense cap intervenció masculina. Les tres Gòrgones -Esteno, Euriale i Medusa- tenien un aspecte horrible: el cap el tenien envoltat de serps, les seves mans eren de bronze, tenien ullals com els dels rinoceronts i ales d'or que els permetien de volar. Els seus ulls brillaven de tal manera que convertien en pedra a qualsevol que les mirés. Estaven relegades als límits del món i ningú gosava acostar-s'hi. Només Posidó es va unir a Medusa i de la seva unió va sorgir Pegàs -el cavall alat- i Crisaor -el ser de l'espasa d'or. Medusa va acabar els seus dies a mans de Perseu que li va tallar el cap. Després de morta, la seva mirada encara va ser capaç de transformar en pedra el monstre marí Cetus.

CALISTE

Nimfa, filla de Licaon i companya de la deessa Artemisa. Zeus se'n va enamorar i la va enganyar, prenent la figura d'Artemisa. Varen tenir un fill: Arcas. Caliste va ser transformada en óssa, segons uns autors per Artemisa -que estava enfadada amb la

seva antiga companya per haver-la abandonat- altres autors diuen que va ser Zeus qui la va transformar -per protegir Caliste de la gelosia de la seva esposa Hera- i altres relats asseguren que va ser la pròpia Hera que, gelosa, va transformar Caliste en una óssa.

LICAON

Rei d'Arcàdia, pare de Caliste. Va dubtar i qüestionar la divinitat de Zeus. Per a provar a Zeus, Licaon va matar al seu propi fill i va oferir la seva carn a Zeus en un banquet. Per castigar a Licaon per aquest acte d'impietat, Zeus el va transformar en llop i el va situar en el firmament perquè el càstig fos per tota l'eternitat.

CÀSTOR I PÒL·LUX

Anomenats els Diòscurs. Eren germans bessons, fills de Leda. Pòl·lux era fill de Zeus -que li va concedir la immortalitat- i germà d'Helena de Troia. Càstor era fill de Tíndar, rei d'Esparta i germà de Clitemnestra. Càstor i Pòl·lux varen viatjar en la nau Argos amb Jasó i els demés Argonautes cercant el velló d'or. Quan Càstor va morir, Pòl·lux es va entristir tant que va voler compartir la immortalitat amb el seu germà. Al final Zeus els va reunir situant-los junts en el firmament.

POSIDÓ

Segons la mitologia grega era el déu del mar i germà de Zeus. Va ser el que va enviar el monstre Cetus contra les costes d'Etiòpia per a castigar a la presumida Cassiopea. Es va enamorar d'Amfitrite que no volia ser la deessa del mar i es va amagar. Posidó va enviar un dofí a buscar-la. Quan per fi la va trobar, el dofí la va convèncer perquè es casés amb Posidó. Així ho va fer i varen tenir un fill: Tritó, que era meitat home i meitat peix. Posidó, per agrair al dofí d'haver convençut a Amfitrite que es casés amb ell, el va col·locar al firmament per a tota l'eternitat.

ARCAS

Fill de Caliste i Zeus, és -segons els relats mitològics i la tradició grega- l'iniciador de la genealogia de la raça dels Arcadis. Quan va arribar a adult, va estar a punt de matar a una óssa, sense saber que era la seva mare. Per a protegir a Caliste, Zeus també va transformar Arcas en un ós. Tot seguit, va agafar mare i fill per la cua i els va arrossegar fins al firmament. Però la gelosa Hera, esposa de Zeus, es va enfadar per l'honor que Zeus els havia concedit i es va venjar, demanant a Posidó que no deixés banyar mai als dos óssos en el mar.

APOL·LO

Un dels déus olímpics -de l'Olimp- de la segona generació, segons la mitologia grega. Per conèixer la seva genealogia cal que ens remuntem als orígens de l'Univers -sempre segons la mitologia grega- La Nit es va transformar en una immensa esfera que es va

partir en dues meitats i es va obrir com un ou. Així va néixer Eros, l'Amor; i de les dues meitats de la Nit, una es va transformar en la volta del cel -Urà- i l'altra va constituir el disc més pla de la terra -Gaia-. De la unió d'Urà amb Gaia, van néixer els dotze Titans. Dos dels titans, Ceo i Febe -la brillant- es varen casar i varen tenir una filla: Leto. Zeus es va enamorar de Leto i de la seva unió varen tenir dos fills bessons: Apol·lo i Artemisa. Apol·lo era el déu de l'art d'endevinar, de la curació de les malalties i de la seva propagació. També era el déu de la música, que dirigia el cor de les Muses i tocava una lira d'or. Va protegir Orfeu i li va regalar una lira. Apol·lo era el més bell de tots els déus: jove, alt, fort i amb rinxols negres i arrissats. Es va enamorar moltes vegades, però cap dels seus amors va ser compartit. Així mateix, era terrible en el seus odis i castigava implacablement als que l'havien ofès. Quan es va assabentar que Orió estava enamorat de la seva germana Artemisa, tement per la seva virginitat, va enviar un escorpí perquè atacés Orió.

ORFEU

Era el músic i poeta més famós de la llegenda grega. Va néixer a la Tràcia i tan bo era, que Apol·lo li va regalar una lira. Va formar part dels Argonautes, acompanyant Jasó en la seva expedició a la recerca del velló d'or. Orfeu estava casat amb Eurídice i n'estava molt enamorat. Quan es va morir la seva muller, es va fer saber a Orfeu que la podria fer ressuscitar si no mirava enrera fins que Eurídice es trobés sota la llum del Sol. Orfeu va fer que la seva muller tornés a la vida tocant la lira que li havia regalat Apol·lo, però quan ell va arribar sota la llum del Sol va mirar enrera. Com que Eurídice encara no hi havia arribat, la va perdre per sempre. Orfeu va restar inconsolable i va rebutjar totes les proposicions de totes les dones que varen intentar obtenir el seu amor. Un dia va ser atacat per un grup de dones que ell havia rebutjat. Malgrat que va intentar aplacar-les amb la seva música no ho va aconseguir. El varen esquarterar i varen llençar el seu cap al riu. Va intervenir Apol·lo: va deixarr el cap d'Orfeu en una cova, va enterrar els seus membres en el Mont Parnàs i va col·locar la seva lira en el firmament.

ARTEMISA

Germana bessona d'Apol·lo, segons la tradició va néixer abans que el seu germà per poder ajudar la seva mare Leto en el segon part. Armada amb un arc es passava la vida caçant i recorrent les muntanyes acompanyada d'altres deesses i nimfes. Era la deessa de la Lluna, de les feres i del poder misteriós que presidia la fecunditat animal en els boscos. També les dones la invocaven a l'hora del part. Va conservar la seva virginitat. Orió se'n va enamorar i el seu germà Apol·lo, tement per la virginitat d'Artemisa, li va enviar l'escorpí perquè l'ataqués. Artemisa va intentar que Asclepi curés Orió, però ja havia estat mort pel tro de Zeus. Finalment, Artemisa va col·locar Orió en el firmament on seria perseguit eternament per l'escorpí.

ASCLEPI

Va ser el primer metge i cirurgià. Va acompanyar a Jasó i els Argonautes en el seu viatge. Va curar els malalts i els ferits amb tanta eficàcia que Plutó, el déu de l'infern, es va començar a preocupar per la disminució de la seva clientela. Plutó va convèncer Zeus perquè enviés el seu tro a Asclepi. Així ho va fer i després va col·locar Asclepi en el firmament. Normalment es representa Asclepi mitjançant una serp enrotllada en un pal

-encara avui aquest és el símbol de la medicina- degut a l'associació del canvi periòdic de la pell que fan les serps amb la renovació de la vida.

QUIRÓ

Era un centaure. Hèrcules el va ferir amb una de les seves fletxes enverinades. Com que era immortal, Quiró va patir moltíssim. Finalment va resoldre aquest problema oferint la seva immortalitat a canvi de la vida de Prometeu. Com a recompensa, Zeus va col·locar Quiró en el firmament.

BERENICE

Segons explica Càtul, cap a l'any 245 a. de C. Berenice II de Cirene, esposa del rei Ptolomeu III d'Egipte, va oferir les seves famoses trenes daurades a Venus si el seu marit tornava sa i estalvi de la guerra contra Seleuc, rei de Síria. Ptolomeu va tornar i Berenice va complir la seva promesa. Però, a la nit, les trenes varen desaparèixer. Per aplacar les ires del rei, l'astrònom Conon va afirmar que Venus, contenta per l'ofrena que li havien fet, havia transformat els cabells en estels i els havia col·locat en el firmament.

ARIADNA

Filla de Minos, rei de Creta. En aquella època, Atenes era tributària de Creta i cada any havia d'enviar-hi 14 joves que havien de servir d'aliment al Minotaure, el monstre que el rei Minos mantenia en el laberint. Quan Teseu va arribar d'Atenes com a aliment del monstre, Ariadna se'n va enamorar i li va proposar d'ajudar-lo a escapar-se del Minotaure a canvi que es casessin i se l'emportés amb ell cap a Atenes. Varen tancar el pacte i Ariadna va complir la seva part. Quan Teseu va haver mort al Minotaure tots dos varen salpar en una nau. Camí d'Atenes es varen aturar a l'illa de Naxos, on Teseu i els atenencs varen abandonar Ariadna mentre dormia. Quan es va despertar, va reclamar la seva venjança. Va trobar Dionisos -el déu del vi- que es va enamorar d'ella i li va oferir una corona de brillants com a regal de casament. Quan Ariadna va morir, Dionisos, entristit, va col·locar la corona al cel per recordar sempre la seva estimada.

HÈRCULES

És el nom que els romans varen donar a l'Heracles grec. Fill de Zeus i Alomena, va tenir una vida plena d'aventures i va engendrar multitud de fills. Són famosos els dotze treballs que va haver de realitzar mentre estava al servei d'Euristeu. Entre altres feines, va haver de lluitar contra el lleó de Nemea, contra la Hidra de Lerna, contra un senglar i aconseguir tot un seguit d'encàrrecs que eren pràcticament impossibles per a qualsevol mortal. Mentre lluitava contra la Hidra, Juno li va enviar un cranc perquè l'ataqués; Hèrcules el va trepitjar, esclafant-lo i Juno va guardonar al cranc fent-li un lloc en el cel. Hèrcules es va casar amb Deyanira i va viure molts anys amb ella i amb el seu fill a Calidon, fins que fatalment va matar a un habitant del país i es varen haver d'exiliar. Varen arribar a la riba del riu Evè i Hèrcules va haver de matar al centaure Neso perquè volia violar a la seva dona. Abans de morir, el centaure va convèncer Deyanira perquè recollís la seva sang, ja que tenia poders de filtre d'amor. Va passar el temps i, després

d'un nou combat, Hèrcules va demanar una túnica nova a la seva esposa. Com que Deyanira estava gelosa perquè Hèrcules demostrava interès per una esclava que havia capturat feia poc temps, va impregnar una túnica blanca amb la sang del centaure -per aconseguir que Hèrcules la tornés a estimar només a ella- i li va enviar. El cos d'Hèrcules es va cremar tan bon punt es va posar la túnica i quan va intentar treure-se-la, la pell hi va quedar enganxada. Era tan fort el dolor que sentia que es va llençar sobre una pira que havia encès un llamp i del seu cos no en va quedar res. Es va suposar que havia pujat a l'Olimp i que resta en el firmament.

PEGÀS

Es tracta del cavall alat. El seu origen és confús, encara que sempre està relacionat amb Medusa. Segons uns relats era fill de la unió entre Posidó i Medusa. Altres escrits expliquen que va aparèixer de la sang de la Medusa després que Perseu li tallés el cap. Sigui quin sigui el seu origen, el cert és que va ser domat per Belerofont. Aquest personatge va tenir molt d'èxit enfrontant-se a diversos monstres mitològics. Tant d'èxit va tenir, que li va pujar al cap i va voler pujar fins l'Olimp muntant Pegàs. Quan els déus se'n varen assabentar es varen ofendre molt i Zeus va enviar un tàvec que va pessigar Pegàs. Quan va notar la fiblada, Pegàs es va encabritar i va fer caure Belerofont que va quedar lisiat i cec a causa de la caiguda. Pegàs, en canvi, va continuar pujant fins l'Olimp i es va guanyar un lloc entre els estels.

ORIO

Gegant caçador que es va enamorar d'Artemisa. Quan el germà d'Artemisa, Apol·lo, se'n va assabentar, tement per la virginitat de la seva germana, va enviar l'escorpí perquè ataqués Orió. Segons unes versions l'escorpí va aconseguir el seu objectiu. Segons altres relats, quan Orió el va veure va saltar al mar per a salvar-se; aleshores, Apol·lo va convèncer la seva germana perquè disparés contra una taca fosca que es veia dins l'aigua. es tractava, evidentment, d'Orió. Fos com fos, el cas és que el caçador va quedar ferit greument. Artemisa va intentar que Asclepi el curés, però el metge ja havia mort a causa del tro que li havia enviat Zeus. Aleshores, Artemisa va col·locar Orió en el firmament on seria perseguit eternament per l'escorpí.

PROMETEU

Fill de Japeto -un Tità- i de Clímene -filla d'Oceà, un altre Tità- Se li atribueix la formació de l'home: el va fer amb argila i Atenea li va alenar la vida. Això no va agradar Zeus que oprimia l'home tant com podia, fins i tot li negava el foc. Aleshores, Prometeu va robar el foc dels déus i el va portar als homes. Aquest fet enfurismà Zeus. Va fer portar Prometeu a un cim del Càucàs i el va fer encadenar a una roca. Cada dia una àguila -o un voltor segons altres versions- el visitava i se li menjava el fetge. A la nit el fetge se li tornava a reproduir i al dia següent l'au se li tornava a menjar. Aquest càstig es va acabar quan el centaure Quiró va oferir la seva immortalitat a canvi de l'alliberament de Prometeu. Segons altres versions, Prometeu va ser alliberat per Hèrcules que passava per aquella regió complint un dels seus dotze treballs: buscava les pomes de les Hespèrides.